

Univerzita Pardubice

Fakulta Filozofická

Bakalářská práce

2024

Tobiáš Kopecký

Univerzita Pardubice

Fakulta Filozofická

Psychologie terorismu dle Talal Asada

Bakalářská práce

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Akademický rok:

2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Tobiáš Kopecký**
Osobní číslo: **H21284**
Studijní program: **B0221A100008 Religionistika**
Specializace: **Religionistika – Filosofie**
Téma práce: **Psychologie terorismu dle Talal Asada**
Zadávající katedra: **Katedra filosofie a religionistiky**

Zásady pro vypracování

Bakalářská práce se bude zabývat výkladem toho, co je to terorismus. Dále se práce bude zabývat tím, jak teroristické strany/organizace verbují členy do svých řad, a výkladem toho, kdo to je terorista. Na konec se práce bude zabývat důvody které vedou členy teroristických stran k sebevražednému terorismu a jaký je myšlenkový chod teroristického násilníka či takovýchto organizací. Toto vše bude studováno/zkoumáno z hlediska psychologie náboženství za pomoci četby a analýzy primárních a sekundárních textů.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Asad, T. Formations of the Secular: Christianity, Islam, Modernity. Stanford University press 2003.
- Asad, T. Genealogies of Religion: Discipline and Reasons of Power in Christianity and Islam. John Hopkins University Press, 1993.
- Asad, T. On Suicide Bombing. New York: Cambridge University Press, 2007.
- Asad, T. Secular Translations: Nation-State, Modern self and calculative reason. Columbia university press 2018.
- Asad, T., *The Idea of an Anthropology of Islam*, Georgetown University, Washington D. C. 1986.
- Beránek, O. Ostránský, B. Islámský stát: Blízký Východ na konci časů. Orient., sv. 29. Praha: Academia, 2016.
- Holm, N. G. Úvod do psychologie náboženství. Praha, 1998.
- Hood, R. W. The Psychology of Religious Fundamentalism. The Guilford Press 2005.
- Murawiec, L. The Mind of Jihad. Cambridge University Press 2008.
- Říčan, P. Psychologie náboženství. Praha, 2002.
- Stříženeček, M. Súčasná psychológia náboženství. Bratislava, 2001.
- Walzer, M., *Just and Unjust wars: A Moral argument with historical illustrations*, Basic books, New York 2006.
- Firedland, N., Merari, A., "The psychological impact of terrorism: A double-edged sword", *political psychology* 6, 1985, č. 4, Dostupné z: JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/3791018>
- Merari, A., "Terrorism as strategy of insurgency", *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0954659308427227>
- Watson, J. "Modernizing Middle Eastern Studies, Historicizing Religion, Particularizing Human Rights: An Interview With Talal Asad", *The Minnesota Review* [Online, cit. 2011]. Dostupné z: <https://read.dukeupress.edu/theminnesotareview/article/2011/77/87/67732/Modernizing-Middle-Eastern-Studies-Historicizing>

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Lukáš De La Vega Nosek, Ph.D.**
Katedra filosofie a religionistiky

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **15. června 2024**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

děkan

Mgr. Ondřej Krása, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2023

Prohlašuji:

Práci s názvem Psychologie terorismu dle Talal Asada jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne

Tobiáš Kopecký v. r.

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Lukáši De La Vega Noskovi, Ph.D. za všestrannou pomoc, množství cenných a inspirativních rad, podnětů, doporučení, připomínek a zároveň za velkou trpělivost při konzultacích poskytnutých ke zpracování této práce.

Anotace

Práce je věnována zkoumání toho, jaké jsou psychologické a kulturní faktory, které mohou vést k teroristickým činům v kontextu války i mimo něj. Dále práce zkoumá, jak jsou tyto faktory interpretovány skrze teorie Talala Asada. Práce se zabývá tím, jaký mají vliv tyto faktory na konstrukci a dekonstrukci teroristických narativů v rámci válečných konfliktů a jak se tyto narativy liší v závislosti na kulturním a politickém kontextu.

Klíčová slova

Terorismus, válka, armáda, atentát, islámský stát

Title

Psychology of terrorism by Talal Asad

Anotation

This thesis is devoted to exploring what are the psychological and cultural factors that lead to terrorist acts in the context of war and beyond. Furthermore, the thesis examines how these factors are interpreted through the theories of Talal Asad. The thesis looks at how these factors influence the construction and deconstruction of terrorist narratives within war conflicts and how these narratives vary depending on the cultural and political context.

Key words

Terorism, war, army, assassination, islamic state

Obsah

Úvod.....	1
1. Talal Asad.....	2
1.1 Talal Asad: Biografie.....	2
1.2 Talal Asad: Příspěvky do antropologie islámu.....	3
1.3 Talal Asad: Díla.....	4
2. Terorismus.....	7
2.1 Co je to terorismus.....	7
2.2 Co dělá teror terorem.....	7
2.3 Cíle a taktiky terorismu.....	8
3. Válka a terorismus.....	14
3.1 Rozdíl mezi válkou a terorismem.....	14
3.2 Válečný terorismus.....	20
4. Zkoumání a analýza terorismu z pohledu Islámského státu.....	26
4.1 Verbování nových členů do Islámského státu.....	26
4.2 Válečná ekonomika.....	28
4.3 Manipulace obyvatelstva Islámským státem.....	30
4.4 Cíle teroristického jednání ze strany Islámského státu.....	31
Závěr.....	33
Použitá literatura.....	34

Úvod

Tato bakalářská práce byla rozvržena do čtyř kapitol. Práce byla rozvržena tak, aby seznámila čtenáře s tím, kdo je Talal Asad a dále, aby představila čtenáři, co je to terorismus a jaký mají dopad teroristické útoky a útoky armády na člověka či společnost. Nakonec práce představí Islámský stát jako jeden z příkladů teroristických stran.

V této práci budu pracovat s dílem od antropologa Talala Asada. Talal Asad je sociální antropolog ze Saudské Arábie a díky jeho práci se budu snažit pochopit a zodpovědět, co vede teroristické útočníky k tomu, aby konali teroristické útoky. Dále se práce bude zaměřovat na zkoumání myšlenkových pochodů za těmito útoky a také na to, jaké jsou cíle teroristických stran. Nedílnou součástí této práce bude poukázání na skutečnost, že teroristické strany mají různé podoby a tyto různé podoby terorismu poté mají různé cíle a motivace. Nakonec se práce bude zabývat bývalým Islámským státem, jako jedním z příkladů teroristických stran, a tím, jak Islámský stát manipuloval své obyvatelstvo k tomu, aby dosáhl větší síly a následně svých cílů. Tato práce se bude zaměřovat na Islámský stát, jelikož díky němu lze dobře nastínit to, jak jedná (či může jednat) teroristická organizace a to, jaké jsou možné důvody ke konání teroristických akcí.

Toto téma jsem si vybral, jelikož většina lidí, které znám, považuje terorismus jako akt náboženské fanatičnosti nebo jako akt bezmyšlenkovitého jednání. Proto jsem chtěl zkoumat psychologii terorismu, abych jí osobně lépe porozuměl a popřípadě ostatní uvedl na správnou míru. K vypracování této práce jsem čerpal z několika knih jako primární literatury. Tyto knihy jsem použil, jelikož slouží jako dobrý prostředek k porozumění tohoto tématu. Následně jsem v této práci použil několik online zdrojů, které sloužily k lepšímu porozumění daného problému.

Tato práce bude založena na kritické interpretaci a analýze primární a sekundární literatury. Primární literatura bude zahrnovat interpretaci díla a myšlenek Talala Asada, zatímco sekundární literatura poskytne kontext a různé perspektivy na dané téma.

První část práce se zaměří na hlubší porozumění Asadových myšlenek a jeho přístupu k otázkám náboženství, války a kultury. Druhá část se bude věnovat obtížné otázce týkající se Islámského státu a analýze různých perspektiv a přístupů, které se objevily v české akademické sféře k danému tématu.

1. Talal Asad

1.1 Talal Asad: Biografie

Předtím, než se začnu zabývat tím, co to terorismus vůbec je, či tím, jak ho Asad vykládá, je nutné si představit důležitého antropologa a jeho díla, se kterými budu po dobu této bakalářské práce spolupracovat.

Talal Asad, narozen roku 1932, je kulturní antropolog ze Saudské Arábie, je velice významným profesorem jak antropologie, tak i středovýchodních studií. Účinkuje v Absolventském centru New Yorkské univerzity. Asadovy práce se převážně zaměřují na religiozitu, postkolonialismus, právo či antropologii sekularizmu. Asad byl, stejně jako jeho práce, velice ovlivněn několika významnými učiteli, mezi které například patří E. E. Evans-Pritchard, Michel Foucault, Karl Marx či Edward Said.¹

V Asadově práci lze často najít antropologický přístup k politickým dějinám a jejich analýze, ale také antropologický přístup ke koloniální historii a náboženství. Asad se sice označuje za antropologa, ale klade kritický důraz na to, aby se disciplíny vymezovaly také za pomoci určitých technik, jakými jsou například etnografie či statistika. Dalším hlavním aspektem Asadovy práce je jeho veřejná kritika orientalismu. Zde Asad vyjadřuje frustraci z orientalistických předpokladů, zejména pokud se jedná o náboženství, což dle Asada údajně pramení z jeho multikulturního muslimského původu, ve kterém Asadův otec považoval islám pouze za intelektuální ideu, kdežto na druhou stranu Asadova matka považovala islám za „ztělesněný, ale nereflektovaný způsob života“. Asadův vlastní zájem ohledně náboženství začal teprve až s jeho snahou o zapojení se do teoretického zkoumání a snahou o pokus dát smysl politickým a osobním zkušenostem.²

¹ Watson, J. „Modernizing Middle Eastern Studies, Historizing Religion, Particularizing Human Rights: An Interview With Talal Asad“, *The Minnesota Review* [Online, cit. 2011]. Dostupné z: <https://read.dukeupress.edu/the-minnesota-review/article/2011/77/87/67732/Modernizing-Middle-Eastern-Studies-Historizing>

² Watson, J. „Modernizing Middle Eastern Studies, Historizing Religion, Particularizing Human Rights: An Interview With Talal Asad“, *The Minnesota Review* [Online, cit. 2011]. s. 94. Dostupné z: <https://read.dukeupress.edu/the-minnesota-review/article/2011/77/87/67732/Modernizing-Middle-Eastern-Studies-Historizing>

1.2 Talal Asad: Příspěvky do antropologie islámu

Je nutné také zmínit Asadův příspěvek v rámci zkoumání antropologie islámu, a to nejlépe jeho esejí, pod názvem „The Idea of an Anthropology of Islam“, kterou vydal v roce 1986, ve které Asad představuje koncept diskurzivní tradice.³ Tento koncept je důležitý, jelikož ostatním antropologům pomohl ve zkoumání a porozumění islámu.

Talal Asad představuje koncept diskurzivní tradice následovně. Asad na samotný začátek představuje dva možné pohledy, kterými je možno islám zkoumat, jeden z nich je od antropologa Abdula Hamida El-Zeina, který o islámu tvrdí: „*Islám 'jako analytická kategorie se rozplývá.*“ Asad zde vysvětluje, co tímto El-Zein míní, a to, že pokud islám není jednou z analytických kategorií, tak není možné, že by zde existovalo něco jako antropologie islámu, tedy lépe řečeno, že islám nelze antropologicky zkoumat. Na tento argument Asad představuje druhý pohled, a to od antropologa Micheala Gilsenana. Gilsenan představuje svoji ideu o islámu, a to takovou, že: „*Islám je prostě to, co muslimové všude říkají, že je.*“ Na tento argument Asad namítá: „*To nepůjde, už proto, že všude existují muslimové, kteří říkají, že to, co ostatní lidé považují za islám, ve skutečnosti islámem vůbec není.*“⁴

Asad proto zde představuje jeden ze způsobů, jak se antropologové pokoušeli vyřešit problém rozmanitosti islámu, a tím bylo podrobit ho orientalistickému rozlišování mezi

„ortodoxním a neortodoxním islámem“ za pomoci kategorií malé a velké tradice. Asad zde dále tvrdí, že: „*Tuto dichotomii zpopularizovali dva známí západní antropologové marockého islámu, Clifford Geertz a Ernest Gellner.*“⁵

V tomto následujícím se vyskytuje problém, a to takový, že Geertz a Gellner nepopisují islám z pohledu těchto zmíněných tradic (malá a velká tradice zde odkazují na rituální uctívání svatých na venkově a na puritánskou víru a svaté texty ve městech)⁶ nebo z historického pohledu, nýbrž, jak Asad tvrdí, z „dramaturgického“ pohledu, jelikož Geertz, stejně jako Gellner, schematizuje islám jen jako religiozitní drama, které „vyjadřuje moc dosaženou vynecháním domorodých diskurzů.“ Jenže toto nefunguje a jak Asad upozorňuje, pro porozumění islámu je zapotřebí změna perspektivy, tedy abychom měli, když se snažíme

³ Asad, T., *The Idea of an Anthropology of Islam*, Georgetown University, Washington D. C. 1986, s. 1-20.

⁴ Asad, T., *The Idea of an Anthropology of Islam*, Georgetown University, Washington D. C. 1986, s. 2.

⁵ Asad, T., *The Idea of an Anthropology of Islam*, Georgetown University, Washington D. C. 1986, s. 6.

⁶ Asad, T., *The Idea of an Anthropology of Islam*, Georgetown University, Washington D. C. 1986, s. 6.

porozumět islámu, „vnitřní perspektivu“. Lépe řečeno, pokud se snažíme psát ohledně antropologie islámu, je nutné, abychom stejně jako muslimové vycházeli z konceptů diskurzivní tradice, která se vztahuje a zahrnuje zakládající texty: korán a hadíthy.⁷

Asad definuje tyto tradice následovně: „*Co je to tradice? Tradice se v podstatě skládá z diskurzů, jejichž cílem je poučit praktikující o správné formě a účelu dané praxe, která má právě proto, že je zavedená, svou historii. Tyto diskurzy se konceptuálně vztahují k minulosti a budoucnosti prostřednictvím přítomnosti. Islámská diskurzivní tradice je jednoduše tradice muslimského diskurzu, která se vztahuje ke koncepcím islámské minulosti a budoucnosti s odkazem na konkrétní islámskou praxi v současnosti. Je zřejmé, že ne vše, co muslimové říkají a dělají, patří do islámské diskurzivní tradice. Islámská tradice v tomto smyslu také nemusí nutně napodobovat to, co se dělalo v minulosti. ... Důležité je prostě to, že všechny zavedené praktiky jsou orientovány na pojetí minulosti. Pro antropologa islámu je tedy správným teoretickým východiskem především ustavená praxe (zasazená do určitého kontextu a mající určitou historii), do níž jsou muslimové jako muslimové uváděni.*“⁸

Z tohoto textu vyplývá, že chceme-li zkoumat islám jako takový, tak je nutné to dělat za pomoci historie, specificky se zaměřením na islámské tradice, které se vážou ke svatým islámským textům, tedy koránu a hadíthů.

1.3 Talal Asad: Díla

Asad za svou dobu práce napsal také několik významných knih, které stojí za to zmínit a krátce shrnout, jelikož i s nimi budu do určité míry pracovat. Těmito knihami jsou *Genealogies of Religion*, *Formations of the Secular* a kniha *On Suicide Bombing*.

Genealogies of Religion

Záměrem knihy *Genealogies of Religion*, která vyšla v roce 1993, je pokus o kritické zkoumání kulturní hegemonie západu a také zkoumání toho, jak západní koncepty a náboženské praktiky formovaly způsob, jakým se píše dějiny. Kniha se zabývá různými historickými tématy, jakými jsou například středověké evropské obřady či současné kázání arabských teologů. To, co je všechny spojuje, je dle Asada předpoklad, že západní dějiny mají v moderním světě největší význam a také to, že zkoumání západních dějin by mělo být hlavní starostí antropologů.

⁷ Asad, T., *The Idea of an Anthropology of Islam*, Georgetown University, Washington D. C. 1986, s. 8-9,14.

⁸ Asad, T., *The Idea of an Anthropology of Islam*, Georgetown University, Washington D. C. 1986, s. 14-15.

Kniha se dále zaměřuje na vznik moderního náboženství a rozebírá prvky středověkého křesťanství, které se již v moderním náboženství neuplatňují. Asad podrobně diskutuje o produktivní roli fyzické bolesti a ctnosti sebeponížení a vybízí čtenáře k zamýšlení nad tím, proč jsou tyto praktiky považovány za archaické a necivilizované.⁹

Formations of the Secular

Ústřední myšlenkou knihy, kterou Talal Asad vydal v roce 2003, je snaha o vytvoření antropologie termínu „sekulární“ a pokusem o vysvětlení, co by to mohlo znamenat. Asad se nejdříve pokouší definovat a poté dekonstruovat termín „sekularismus“. Asadova definice tu představuje dva termíny, a těmi jsou „sekulární“, ten by se dal chápat jako epistemická kategorie, a na druhé straně je „sekularismus“, který odkazuje na politickou doktrínu. Záměrem této definice je vyzvat čtenáře, aby chápal „sekulární“ a „sekularismus“ jako něco víc než jen absenci náboženství či religiozity, například jako nějaký režim společnosti, který má své vlastní formy kulturního zprostředkování.

Sekularismus, jak Asad teoretizuje, je také hluboce zakořeněn v narativěch „modernosti a pokroku“, které se zformovaly z evropského osvícenství. To dle Asada znamená, že sekularismus není tak tolerantní a neutrální, jak se obecně soudí. Asad k tomu píše: "*A sekulární stát nezaručuje toleranci; uvádí do hry různé struktury ambicí a strachu. Zákon nikdy neusiluje o odstranění násilí, neboť jeho cílem je vždy násilí regulovat.*"

Závěrečnou myšlenkou knihy *Formations of the Secular* je otázka, čím může antropologie přispět k objasnění otázek týkajících se sekularismu. Asad na tuto otázku neurčuje jasnou odpověď, ale vybízí čtenáře ke zkoumání sekularismu „skrze jeho stíny“ a navrhuje, aby se antropologové, kteří zkoumají sekularismus, začali ptát, jak se „různé citlivosti, postoje, předpoklady a chování spojují, aby buď podpořily, nebo podkopaly doktrínu sekularismu“.¹⁰

On Suicide Bombing

Asadova kniha *On Suicide Bombing*, která byla vydána v roce 2007, byla sepsána v reakci na teroristické útoky z 11. září a také z následného nárůstu islámské kritiky.

⁹ Asad, T., *Genealogies of Religion: Discipline and reasons of power in christianity and Islam*, John Hopkins University press, Baltimore, Maryland 1993, s. 1-24.

¹⁰ Asad, T., *Formations of the Secular: Christianity, Islam, Modernity*, Stanford University press, California 2003, s. 1-17.

Cílem této knihy je konfrontovat otázky týkající se politického násilí, které jsou pro naši moderní společnost klíčové, a dekonstruovat západní představy o islámském terorismu. Ústředním úkolem knihy není položit si otázku, co vede člověka, aby se stal sebevražedným atentátníkem, ale kriticky se zamyslet nad tím, proč sebevražedné atentáty vyvolávají takovou hrůzu.

Asad nabízí několik návrhů nebo možných vysvětlení toho, proč se při konfrontaci se sebevražednými atentáty dostavuje zvláštní pocit hrůzy. Těmito návrhy se budu v této práci zabývat o něco později.

Asad se sepsáním této knihy nesnaží obhajovat sebevražedné atentáty, ale spíše usiluje o vyvrácení nebo překonání některých běžných postojů, které se k terorismu a sebevražedným pokusům vztahují. Asad se v této knize kriticky staví k odsuzování náboženského násilí jako pravého opaku legitimního, nebo lépe řečeno „oprávněného“, politického násilí, kterého se dopouštějí Spojené státy. Dále se zde snaží sdělit čtenářům, že pokud neexistuje nic takového jako „oprávněný terorismus“, nemůže ani existovat něco takového, jako je „oprávněná válka“, a proto se snaží obrátit pozornost čtenářů ke kritickému zkoumání věcí, jakými jsou zabíjení, umírání či nechávání lidí žít a umírat ve prospěch moderní globální politiky.¹¹

¹¹ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 1-5.

2. Terorismus

2.1 Co je to terorismus

Terorismus je pojem, který se dá charakterizovat několika způsoby. Jednou z možností by mohlo být „použití násilí ve snaze dosažení cíle buďto politického/válečného, etnického/rasového, sociálního/kulturního, nebo dokonce náboženského“. Na každé tyto teroristické cíle a motivace k jejich spáchání se později v této bakalářské práci ještě zaměřím. Jednou z dalších možných charakteristik terorismu by mohla být taková, že se terorismus snaží o vnesení strachu nebo děsu do každodenního života obyčejných lidí. Nakonec by se dal terorismus charakterizovat či chápat tak, že je jen součástí válečné taktiky. Tato teroristická taktika, která má různé podoby, cíle a motivace, o kterých v této kapitole budu psát podrobněji, se dá dělit na: státní převrat (coup d'état), Leninskou revoluci, partyzánskou válku, lidské/občanské vzpoury či nenásilné odpory.

2.2 Co dělá teror terorem

Pro pochopení toho, co dělá terorismus takový, jaký je, je nutné se podívat na psychologickou stránku toho, co by mohl člověk po takovýchto útocích pociťovat. Příkladem věcí, které se v takovýchto situacích vyskytují, jsou teror a děs¹², dva rozdílné pocity, ale oba stejně tragické. K pochopení, jaké jsou mezi nimi rozdíly, je nutné je charakterizovat a trochu jim porozumět. Talal Asad ve snaze představení teroru nabízí tři body:

„Zaprvé, neočekávaná sebevražda je vždy šokující, zejména pak když se odehraje ve veřejném prostanství a zahrnuje roztrhání těl dalších lidských bytostí, jejich majetku a celkové narušení každodenního života. ... Zadruhé, úmrtí při sebevražedných operacích jsou zejména nepřipustná, protože zločin a trest, tedy ztrátu a náhradu, pak nelze oddělit, nicméně toto oddělení je nutné pro fungování moderního zákona, na kterém závisí liberální identity a svobody. Zatřetí, vyskytují se zde protichůdné síly, které drží moderní subjektivitu pohromadě: sebeprosazení jednotlivce a kolektivní poslušnost k zákonu, úcta k životu a jeho legitimní destrukce, slib nesmrtelnosti skrze politickou společnost a neúprosná smrt a rozklad v osobním životě.“¹³

V této citaci Talal Asad o terorismu tvrdí, že to, co ho dělá tak unikátním a tragickým je to, že se stane, většinou na veřejnosti, velice náhle. S takovouto překvapivou událostí přichází nejen

¹² Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 68.

¹³ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 90-91.

chaos, ale také i ztráta lidského života. Lépe řečeno, terorismus do dobře ustavené společnosti vnáší chaos a narušuje každodenní život člověka. To, co dále dělá terorismus tak hrozným, je ten fakt, že osoby, jenž stojí za spácháním teroristických útoků, jsou, v některých případech, nepotrestány zákonem (buďto v teroristickém útoku také samy zemřou, nebo se jim podaří uprchnout). Jestliže se státu nepovede poskytnout pomoc a spravedlnost postiženým, tak občané následně ztrácí důvěru ve svůj stát a jeho schopnost ochraňovat své obyvatelstvo. Toto dále může vést k paranoie a následně k možným vzpourám vůči státu. Takové jsou efekty terorismu, vyvolává chaos, paranoiu, ale také do jisté míry i děs. Talal Asad definuje děs následovně:

„Vyprávění má čtenáři přiblížit hrůzu sebevražedného atentátu, má pociťovat bezmoc, když stojí tváří v tvář náhlému útoku proti každodennímu životu, a především čelí ztrátě všednosti, v níž spočívá lidská identita.

Hrůza, kterou tyto činy mohou vyvolat, je důsledkem záměrného překročení hranic, které oddělují lidské od nelidského, stvoření od Stvořitele.“¹⁴

V této krátké citaci Asad tvrdí o děsu (zvaného také jako „hrůza“), že teroristické útoky narušují naši identitu, formu a smysl pro řád. Děs je tedy naše emocionální reakce, kterou v ten moment pociťujeme, v důsledku ztráty stability.

Krátce tedy pro shrnutí, teror a děs v člověku vyvolávají různé emoce, ať už v daný moment, nebo dokonce několik dnů či měsíců po něm. Teror vyvolává paranoiu, chaos, ale také pocit tísně, nebo dokonce hněvu (například vůči teroristickým stranám nebo vůči nekompetentnímu státu) a soucitu (zde je to pocit soucitu například vůči osobám postihnutým těmito teroristickými útoky). Na druhé straně děs v člověku vyvolává naprostou ztrátu jak mentální, tak i praktické kontroly nad sebou samotným, také dále vyvolává pocity naprosté beznaděje.

2.3 Cíle a taktiky terorismu

Cíle a taktiky terorismu se mohou v mnoha ohledech lišit. Když vezmeme v potaz to, co je uvedeno výše, tak by se dalo říct, že jeden z cílů terorismu je zasévat chaos. Díky tomuto chaosu může následně nastat, že se napadený stát (pokud je nepřipravený či neschopný vůči takovýmto věcem jednat) „rozpadne“ zevnitř. Toto by mohla být jedna z možných odpovědí na to, co jsou cíle terorismu, jenže takováto jednoduchá a prostá odpověď nestačí. Pro zodpovězení této

¹⁴ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 70, 77-78.

otázky je nutné si ukázat, že terorismus neprovádí jen lidé (nebo jiné teroristické strany či skupiny) vůči státu, ale také, že stát je do jisté míry schopný konat něco podobného vůči svým občanům.

V případě tedy, že se jedná o akt terorismu, ať už v kontextu státu vůči lidem, nebo lidí vůči státu, tak se toto nazývá politické násilí. Politické násilí má různé podoby a s nimi i cíle v ohledu na to, proti komu a kým je vykonáváno. Politické násilí zde má čtyři formy: stát proti lidem, stát proti státu, lidé proti lidem a lidé proti státu.

Pokud je řeč o politickém násilí, ve kterém jej stát používá proti svým lidem, lze uvažovat o dvou způsobech. Prvním z nich je otevřené a legální uplatňování zákonů. Druhým z nich je tajné a nelegální násilí ze strany vlády. Cílem tohoto násilí je vzbudit strach a teror mezi svými lidmi, aby nebyli schopni povstat proti režimu. V některých případech vláda používá i nelegální násilí kvůli vnitřním sporům a také kvůli efektivitě, příkladem by bylo zkracování právních procesů, které omezují boje s povstanci. Příkladem tohoto politického násilí by konkrétně mohlo být nacistické Německo nebo Sovětský svaz za druhé světové války.¹⁵

Když se jedná o politické násilí vedené státem proti státu, tak je řeč o konvenční válce, tedy boji mezi masivními armádami. Konvenční války byly podrobně zkoumány z různých úhlů, jako jsou vojenská strategie a válečné právo, které se poté staly uznávanými akademickými obory nebo podobory. Státy také používaly (nebo někdy stále používají) nižší formy násilí proti jiným státům, jako jsou omezené letecké útoky, přepadové operace nebo různé atentáty na nepřátelské agenty. Tyto akce byly vždy organizované, plánované a odrážely schopnost velkých států.¹⁶

Když se jedná o násilí vedené lidmi proti lidem, je tu myšleno použití násilí proti jiným občanům. Nejčastější formou tohoto násilí je běžná kriminální akce. Běžné kriminální akce jsou většinou motivovány důvody, které nemají nic společného s politikou. Mnoho lidí je páchá pro osobní zisk či z mnoha jiných osobních důvodů. Existují zde ale i další formy občanského násilí, které už jsou vykonávány z politických nebo sociálních důvodů. Některé z nich souvisí s rasovým nebo etnickým napětím nebo ambicemi, jiné s pravicovými nebo levicovými sociálními ideologiemi. Mnoho dalších souvisí s různými konkrétními otázkami, jakými jsou

¹⁵ Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 218. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

¹⁶ Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 218. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

například potraty, ochrana životního prostředí nebo práva zvířat. Zvláštním příkladem občanského násilí jsou civilní strážci/ochránci (anglicky „vigilantes“). Civilní ochránce je někdy spojován s nezákonnou snahou o potlačení kriminality, jindy však, jak tvrdí Merari, je původ slova spojen s násilnými akcemi proti etnickým nebo politickým menšinám.¹⁷

Na druhou stranu, jedná-li se o politické násilí lidí proti státu, lze říci, že existují dvě formy, a to buď organizované, nebo spontánní. Někdy se jedná pouze o impulzivní reakci na nespokojenost, která nemá žádnou formu, jasné politické cíle, organizované vedení, nebo dokonce plán. Když se jedná o organizované násilí občanů, je to povstání, které se snaží o svržnutí vlády.¹⁸

Formy organizovaného a neorganizovaného násilí prováděného lidmi proti státu již byly uvedeny o něco výše, jsou to: státní převrat (coup d'état), Leninská revoluce, partyzánská válka, lidské/občanské vzpoury a nenásilné odpory. Stojí za to je také zmínit a popsat, jaké jsou jejich způsoby fungování a jejich další cíle, kromě tedy toho, že se také ve většině případů snaží o svržnutí státu.

Státní převrat by se dal charakterizovat jako náhlá změna politické situace za pomoci násilí. Další charakteristikou by mohlo být náhlé, nucené odstranění vlády. Když jde o státní převrat, tak se jedná o zmocnění se státní moci jednotlivcem či malou skupinou lidí. Tito lidé mají význačný vliv na klíčová místa ve státní správě. Ve většině případů, avšak ne vždy, státní převrat (také známý jako „puč“) vychází z řad vojsk. Aby byl státní převrat úspěšný, je nezbytné, aby jeho strůjce měl značnou podporu státní ozbrojené síly. Podpora ozbrojených sil ale není to jediné, co je důležité pro úspěch státního převratu. Úspěch převratu také spočívá v tom, že vláda je chycena nepřipravená. Na rozdíl od jiných strategií, puč obnáší obvykle minimum násilí a někdy dokonce proběhne i bez prolití krve. Přebat je vždy naplánován jako rychlý zásah a obvykle je krátkodobý, ať už se zdaří, nebo ne. Výjimkou jsou některé neúspěšné převraty, které se změnilly v dlouhé občanské války.¹⁹

¹⁷ Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 219. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

¹⁸ Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 219. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

¹⁹ Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 220-221. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

Revoluce je obvykle chápána jako zásadní změna společnosti, politiky nebo ekonomiky. Někdy se revoluční přeměna systému podařila bez velkého, nebo dokonce jakéhokoli násilí (jako například v Československu či ve Východním Německu). Jiné revoluce si naopak vyžádaly obrovské krveprolití. Jedním z nechvalně proslulých příkladů je čínská komunistická revoluce. Způsoby, kterými usilovala sociálně demokratická strana pod vedením Lenina o zmiňovanou systematickou revoluci, spočívaly v pečlivém procesu tajných příprav. Podle této strategie mělo být období násilí krátké. Ve skutečnosti převzetí moci bylo chápáno jako dramatická událost, která by mohla zahrnovat obrovské násilí. Předtím než došlo k této konečné rozhodující konfrontaci, však mělo následovat dlouhé, náročné období příprav, které mělo lidi nebo lépe řečeno revolucionisty připravit. Tři hlavní prvky tohoto přípravného období byly: nábor, vzdělávání a organizování revolučních kádrů. Leninský model revoluční strategie lze tedy charakterizovat jako povstání sociální vrstvy zdola, kterého se účastní mnoho lidí, většinou z řad pracovníků.²⁰

Partyzánská válka, nebo také lépe známá jako „guerrilla“, je „malá válka“. Guerrilla je rozptýlený typ války, který se nejčastěji vede v malých skupinách proti početnějšímu a silnějšímu protivníkovi. V mnoha případech byla guerrilla pouze doplňkovou formou boje, příkladem toho by byl boj za nepřátelskými liniemi, zatímco hlavní vojenské úsilí mělo podobu konvenční války. Vojska guerrilly se jako část svojí strategie často snaží vyhnout přímým, rozhodujícím bitvám a namísto toho provádějí dlouhodobé boje, které se skládají z mnoha malých střetů. Jedna z partyzánských doktrín je vítězství skrze vyčerpání nepřátelských jednotek a zásob. Jiná doktrína avšak tvrdí, že partyzánské války jsou jen dočasnou fází odboje, která má umožnit povstalcům vytvořit standardní armádu, která následně zvítězí prostřednictvím normálních konvenčních válek. Povstalci se snaží kompenzovat svoje početní, střelné a výbavné nevýhody nekonvenčním stylem boje, založeném na operacích „hit and run“, tedy bleskového/rychlého přepadení. Ve prospěch přepadových operací používají povstalci svůj terén, schovávají se mezi obyvatelstvem nebo někdy útočí ze sousedních zemí. Princip je vždy zabránit vládním či všeobecně větším silám, aby využily svou plnou moc v konfliktu. Z taktického pohledu vedou partyzánské jednotky válku stejným způsobem jako normální

²⁰ Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 221. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

konvenční armády, tedy ve smyslu, že když připravují pasti nebo útočí na různé cíle, dělají to za použití pěchotních jednotek.²¹

Lidské/občanské vzpoury, také známé jako „výtržnosti“, by se dalo charakterizovat jako násilí davu. Výtržníci zde často nemají žádného vůdce nebo nejsou součástí žádné organizace. Na druhou stranu výtržnosti jsou někdy záměrně vyvolávány organizovanými politickými aktivisty a do jisté míry řízeny. Na rozdíl od ostatních forem násilí, výtržnosti nejsou strategií odboje ani formou války. V některých případech ale velká národní povstání započala menšími vzpourami, jako je tomu například u Francouzské revoluce v roce 1789 či Ruské revoluce v únoru 1917. Spontánní pouliční násilí často není součástí plánu na svržení režimu. Na rozdíl od partyzánských a teroristických odbojů jsou vzpoury krátkými, neplánovanými akcemi.²²

Nenásilné odpory často využívají metody, jakými jsou například demonstrace, stávky, bojkot zboží, odmítání placení daní a jiné různé způsoby, jak vzdorovat úřadům bez použití násilí. Mezi slavné příklady nenásilného odporu, který vyvolal zásadní politickou změnu, patří Gándhího hnutí v Indii, kampaň Martina Luthera Kinga za občanská práva a také protestní hnutí ve východní Evropě v roce 1989. Je však třeba si uvědomit, že tato hnutí byla inspirována liberalizací v Sovětském svazu a uspěla jen proto, že Sovětský svaz změnil svou předchozí intervenční politiku a dokonce odmítl poskytnout komunistickým režimům politickou podporu ve snaze udržet si moc. Rozdíl mezi úspěšným českým povstáním v roce 1989 a neúspěchem v roce 1968 nebo mezi úspěchem ve Východním Německu a neúspěchem v Číně nespočívá ve větším odhodlání povstalců v dané zemi, ale v menším odhodlání vlád. Lépe a stručněji řečeno, nenásilný odpor je zdárný a praktický způsob boje pouze v tom případě, že ho vláda dovolí a sama nepoužije násilí.²³

Z tohoto by se ale také dala vytyčit námitka, že teroristické a partyzánské útoky si jsou podobné. V mnoha ohledech se tyto dva termíny liší, i když jedno mají společné, a to operace či různé útoky proti nepřátelským státům. Zde ale spojitost končí.

²¹ Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

²² Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 222. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

²³ Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 223. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

Několik značných rozdílů je v kontextu kontroly nad územím, tedy partyzánské jednotky často bojují, aby osvobodily nebo si přivlastnily nějakou část země. Na druhé straně se teroristé vůbec o takovéto věci nestarají, jejich hlavním cílem je, jak již bylo uvedeno výše, ovlivňovat obyvatelstvo a zasévat mezi ním strach. Další značný rozdíl mezi teroristy a partyzány spočívá v kontextu jejich bojových taktik a vybavení. Partyzánské povstalci ve svých operacích často používají střelné zbraně a vedou rychlé přepadové útoky. Těchto partyzánských útoků se často účastní velké množství povstalců. Oproti tomu teroristé převážně používají ve své výbavě a taktice výbušniny, a na rozdíl od partyzánských skupin se těchto teroristických operací často zúčastňuje menší počet lidí. Někdy tyto teroristické operace provádí jen jedna osoba.²⁴

Nakonec je také nutno zmínit, že úspěšnost teroristických útoků závisí na úhlu pohledu. Na jednu stranu by se dalo říci, že teroristické útoky jsou v dnešní době do jisté míry na civilizace a jejich obyvatelstvo neúčinné. Obyvatelé v těchto případech odmítají přijmout pohledy a požadavky teroristů, namísto toho občané vyžadují, aby se uplatnila tvrdá teroristická opatření.²⁵ Když se podíváme do historie, tak je vidět, že úspěšnost je často velmi nízká a jen zřídka teroristé dosahují svých politických cílů. Zde se pak jedná o případy, kde terorismus byl součástí národních osvobozenecských protikoloniálních odbojů. Některými příklady jsou povstalci Mau-Mau proti Britům v Keni, Fronta národního osvobození proti Francouzům v Alžírsku a Fronta za osvobození Mosambiku proti Portugalcům v Mosambiku.²⁶ Když se ale na téma úspěšnosti podíváme z pohledu teroristického útočníka, dalo by se tvrdit, že dosáhl svých cílů ve smyslu zasévání chaosu mezi obyvateli nepřátelského státu či ve smyslu toho, že útočník po své smrti (která jej může v takovýchto situacích potkat) odchází do ráje.

²⁴Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, s. 225. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>

²⁵Firedland, N., Merari, A., „The psychological impact of terrorism: A double-edged sword“, *political psychology* 6, 1985, č. 4, s. 598. Dostupné z: JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/3791018>

²⁶Firedland, N., Merari, A., „The psychological impact of terrorism: A double-edged sword“, *political psychology* 6, 1985, č. 4, s. 599. Dostupné z: JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/3791018>

3. Válka a terorismus

Třetí kapitola bakalářské práce se bude zabírat rozdíly mezi obyčejnou válkou vyvolanou státem proti jinému státu a terorismem. V této kapitole budu zkoumat určité činy, které se ve válce odehrávají, a pokusím se o vysvětlení toho, proč jsou více morálně přijímány nežli akty, které provádí terorističtí útočníci.

Tato kapitola se bude převážně soustředit na argumenty od Talala Asada a na to, jak interpretuje amerického filosofa Michaela Walzera.

3.1 Rozdíly mezi válkou a terorismem

Aby bylo možno rozlišit, jaké jsou rozdíly mezi válkou a terorismem a které činy se dají považovat za činy terorismu či války, je nejdříve nutné si charakterizovat, co to válka vůbec je. Michael Walzer na tuto otázku poskytuje odpověď.

Walzer válku chápe jako speciální situaci, ve které se vytváří vlastní morální pravidla a normy. Tyto pravidla a normy se značně liší od těch, které platí v „mírovém životě“. Walzer nazývá tento stav „válečný svět“ a používá ho k vysvětlení toho, proč jsou některé akty ve válce považovány za oprávněné.²⁷ Dále Walzer chápe válku jako legální činnost, jenže tato činnost je legální jen v moment, kdy splňuje určité podmínky. Těmito podmínkami lze myslet například sebeobranu vlastního státu nebo plnění některých určitých smluvních závazků, které se vztahují vůči napadenému státu.

Walzer dále tvrdí, že zde existuje mezinárodní právo (nazývá ho „právo síly“), které do jisté míry legitimizuje určité druhy násilí a stigmatizuje jiné.²⁸ Pro Walzera válka tedy představuje činnost, která je legální jen v tom případě, že se dá ospravedlnit a je-li morálně přijatelná. Z tohoto jasně plyne, co si Walzer myslí ohledně terorismu a co pro něj představuje. Pro Walzera je terorismus něco nelegálního, a tedy i nemorálního. Je to něco, co je horší než sama vražda.²⁹ Toto do jisté míry potvrzuje, když říká o terorismu:

²⁷ Walzer, M., *Just and Unjust wars: A Moral argument with historical illustrations*, Basic books, New York 2006, s. 3.

²⁸ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 16.

²⁹ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 16.

„Toto tedy je zvláštním zlem terorismu - nejen zabíjení nevinných lidí, ale také pronikání strachu do každodenního života, narušování soukromých záměrů, nejistota na veřejných prostranstvích, nekonečné donucování k opatrnosti.“³⁰

Walzer tedy odsuzuje terorismus kvůli tomu, že teroristické činy zasévají paranoiu do obyvatelstva státu. Jedna věc, která by se oproti Walzerově argumentu dala vytknout, je to, že si pravděpodobně neuvědomuje, že činy, které se provádějí ve válce, mohou mít stejný dopad na obyvatelstvo státu, jako ty činy, které provádějí teroristé.

Asad na Walzerův argument dále navazuje a tvrdí, že zabíjení nevinných ve válce je nezbytným kritériem. Walzer si pravděpodobně neuvědomuje, že státy samozřejmě také zabíjejí, ale ty tvrdí, že zabíjejí pouze legitimně. Na rozdíl od teroristů, tu státy zabíjejí ty, kteří jsou „legitimně zabitelní“, tedy lépe řečeno, na rozdíl od teroristů se státy snaží dodržovat pravidla války.³¹

Walzer všeobecně argumentuje, že vojáci bojují jen z nutnosti, když jsou v ohrožení svého života nebo když plní svou povinnost vůči své zemi. Dále tvrdí, že nutnost je jediným oprávněným důvodem k válce a že by se nemělo bojovat z jiných motivů.³²

Co se tedy Walzer snaží říci je, že západní společnosti chtějí být vždy spravedlivé, když vedou válku, a zároveň chtějí chránit životy lidí. Tvrdí, že válka je v pořádku, jen když máme dobrý důvod a bojujeme správným způsobem. Toto vše sice dává smysl, ale Walzer zde nebere v potaz to, že i teroristické skupiny také mohou mít dobré důvody proto, proč bojovat.

Co tedy přesně si myslí Michael Walzer, že je příčinou terorismu? Na tuto otázku nám Talal Asad poskytuje odpověď, ve které tvrdí:

„Stejně jako Bernard Lewis se i Michael Walzer domnívá, že příčinou terorismu je neschopnost muslimských zemí se modernizovat.“³³

Toto samozřejmě není pravda, Walzer tu k pochopení toho, proč jsou boje teroristických skupin horší, než ty, které provádějí státy, představuje princip „nejvyšší nouze“ a „morálně silného vůdce“.

V případě nejvyšší nouze Walzer představuje situaci, ve které je společnost vystavena existenciální hrozbě. Tato hrozba by zničila její základní hodnoty a práva, a tedy v tomto

³⁰ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 16.

³¹ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 16.

³² Walzer, M., *Just and Unjust wars: A Moral argument with historical illustrations*, Basic books, New York 2006, s. 7-8.

³³ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 17.

případě by bylo oprávněné porušit humanitární principy a pravidla, které zakazují úmyslné zabíjení civilistů. Takovéto případy mají sloužit jako precedens pro budoucnost.³⁴ Toto pro Walzera představuje takové nutné zlo.

Na pojem nutného zla navazuje Walzer dál, a to pojmem „morálně silného vůdce“. V tomto pojmu Walzer představuje situaci vůdce, který chápe, že zabíjení civilistů je špatné a neustále to odmítá dělat, dokud nedosáhne kritického bodu, kde mu nezbude nic jiného, než zabít civilisty pro dobro ostatních. Pokud má morálně silný vůdce udělat tuto akci znovu, tak to sice udělá, ale s většími výčitkami než předtím. Takto dle Walzera vypadá morálně silný vůdce. Kdyby takovéto věci vůdce dělal bez pocitu viny, tak by z něj byl jen nemorální válečný zločinec.³⁵

Walzer se zde snaží říct, že rozdíl mezi válečnými činy a těmi teroristickými je ten, že válečné činy jsou lepší a přijatelnější, protože je páchají lidé, kteří jsou „morálně silní“. Tedy když takovíto lidé dojdou do bodu nejvyšší nouze a zabijí civilisty pro dobro ostatních, tak toho budou litovat, budou se omlouvat a budou se také snažit vyhýbat výjimce nejvyšší nouze, budou ji odmítat podstoupit znovu a znovu.

Walzer tímto kritizuje argument, který tvrdí, že válka je situace, kde neplatí žádná morální pravidla, a že lidé nemají žádnou svobodu nebo smysl ve svém jednání. Walzer proto namítá, že tento argument je nepravdivý či nepřesný. Tento argument totiž ignoruje morální hodnoty, které lidé mají i ve válce a lidé vždy budou mít možnost volby a zodpovědnost za své činy.³⁶

Na druhou stranu Walzer bere v potaz, že všichni lidé nejsou stejní. Tedy že ve skutečnosti tu jsou lidé, kteří jsou nejen ochotni se chopit výjimky nejvyšší nouze, ale s radostí ji využijí znovu a znovu a vůbec se za svoje činy nebudou stydět, ani se za ně omlouvat. Walzer zde říká:

„Co voják nebo státník, který necítí agónii? Říkáme o něm, že je morálně nevzdělaný nebo morálně necitlivý, podobně jako bychom o generálovi, který nepocítil potíže při přijímání (skutečně) obtížných rozhodnutí, mohli říci, že nechápe strategickou realitu svého postavení nebo že je lehkomyšlný a necitlivý vůči nebezpečí. ...V mravním životě není nevědomost až tak

³⁴ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 16-17.

³⁵ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 17-18.

³⁶ Walzer, M., *Just and Unjust wars: A Moral argument with historical illustrations*, Basic books, New York 2006, s. 12.

*běžná, nepoctivost je mnohem častější. Dokonce i ti vojáci a státníci, kteří necítí muka problematického rozhodnutí, většinou vědí, že by je cítit měli.*³⁷

V této citaci Walzer říká, že válka vyžaduje morální uvědomění a citlivost, protože zahrnuje vážné rozhodnutí, která mohou mít dopad na lidské životy. Walzer tvrdí, že voják nebo státník, který nic necítí, je morálně zkažený či nedostatečný, jelikož ignoruje morální hodnoty, které neustále platí i ve válce.

Proč by tedy nutně armádní činy měly být o něco lepší nežli ty teroristické? Co přesně je dělá lepšími než jen ideální představa o morálně silném člověku? Proč státy, které spolu válčí a konají zlo jen kvůli tomu, aby zamezily zlu, jsou více přijímány než ty teroristické?

Na všechny tyto otázky dostáváme odpověď od Walzera, který tvrdí, že použití zla proti zlu je dobré a morálně přijatelné jen v tom případě, když ochraňují společenství. Chci zde podotknout, že Walzer nemyslí stát, ale společenství, stát zde jen představuje něco jako ochránce, tvůrce nebo nástroj společenství. Toto společenství se skládá ze žen, dětí a mužů, kteří žijí určitým způsobem. V tomto společenství jsou stanoveny určité společenské formy a ty jsou dále založeny na určitých hodnotách, tradicích či způsobech života, které jsou pro členy společenství smysluplné. Pokud by tyto společenské formy měly být nahrazeny jinými, které jsou cizí nebo nepřátelské, znamenalo by to ztrátu identity a důstojnosti. Walzer tvrdí, že nahrazení těchto hodnot by vyžadovalo buď likvidaci lidí, nebo násilnou přeměnu jejich způsobu života.³⁸ Ani jeden z těchto kroků není zrovna morálně přijatelný, jelikož by porušoval lidská práva a svobodu. Ale v takovýchto situacích, kdy je společenství státu vystaveno ohrožení a případnému zničení, tak je morálně přijatelné, že státní armáda použije zlo proti zlu, tedy zabíjení malého počtu civilistů pro ochranu mnohem většího počtu civilistů.

Lépe řečeno, Walzer tvrdí, že pravidlo nejvyšší nouze platí a je morálně přijatelné jen pro organizovanou společnost, která má vládu a armádu. Toto pravidlo avšak neplatí pro lidi, kteří nejsou součástí státu, jako jsou například teroristé. Toto pravidlo pro ně dle Walzera neplatí, jelikož teroristé nejsou nikdy v nejvyšší nouzi.

Talal Asad na Walzerův argument vznáší námitku. Asad tvrdí, že Walzer zde používá dvojitý metr, když srovnává stát a nestátní bojovníky, jelikož tu je Walzer moc mírný ke státům, které začínají války, ale až moc přísný k nestátním bojovníkům, kteří se snaží bojovat proti

³⁷ Walzer, M., *Just and Unjust wars: A Moral argument with historical illustrations*, Basic books, New York 2006, s. 15, 19.

³⁸ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 18-19.

nespravedlnosti. Proto se Asad ptá a namítá, kdy je válka (a její pravidlo nejvyšší nouze) opravdu tou poslední možností. Vždyť je tu přece pokaždé něco, co by pomohlo vyřešit konflikt mírově, diplomatická nóta či rezoluce OSN. Jak Asad ale zde naznačuje, Walzer má předsudky ve prospěch státu, které považuje za oprávněné, a také předsudky oproti nestátním bojovníkům, které považuje za nelegitimní a zločinné. Tuto Asadovu námitku zde podporuje Walzerův samotný argument, ve kterém Walzer říká, že válka sama o sobě je poslední možností, jak řešit konflikt, jenže je těžké upřesnit, kdy společenství či stát vyplýval své veškeré možnosti a jediné, co jim zbylo, je válka. Dále je také těžké upřesnit, kdy stát došel do tohoto bodu poslední možnosti.³⁹ Tedy z tohoto vyplývá, že válka není poslední možností státu, jak řešit konflikty, nýbrž jedna z možností, jak řešit konflikt. Bohužel nic z tohoto nedokazuje, že válka a armádní činy, které se v ní odehrávají, jsou o něco lepší než ty, které konají teroristické a nestátní skupiny. Ba naopak, vypadá to, že tyto činy jsou do jisté míry (pokud ne kompletně) stejné.

Asad se zde dále ptá, co takovéto věci dělají s vojenským chováním ve světě. Pokud válka tedy je jednou z možností, jak řešit konflikty, a není to poslední konečná možnost, tak to znamená, že státy mohou používat jakýkoli druh násilí, který chtějí, pokud si myslí, že je to potřeba pro jejich válečné cíle a vojenskou strategii. Toto samozřejmě může zahrnovat zabíjení civilistů a terorizování celých populací, což je dle Walzera (jak bylo zmíněno výše) nespravedlivé a nemorální, ale také jsou dle Walzera takovéto činy přiměřené a nezbytné, což znamená, že musí být v souladu s válečnými cíli a vojenskou strategií. Problém zde tkví v tom, že Walzer takovéto rozhodnutí (co je přiměřené a nezbytné) nechává na státu.⁴⁰

Asad ukazuje, že Walzerova teorie je nejen nekonzistentní a nedostatečná, ale také dosti vágní a silně závislá na kontextu. Toto ukazuje, že bez kontextu jsou státy schopny ospravedlnit jakékoli násilí, které používají ve válce. Toto samozřejmě platí i pro terorismus. Jak můžeme určit, zda činy, které teroristé provádějí, nejsou jen strategií války nebo případy nejvyšší nouze (stejně jako u státní armády)?

Jedna věc, kterou Asad pravděpodobně přehlédl, je ta, že Walzer nám poskytuje odpověď na to, kdy je morálně správné vyhlásit válku. Walzer zde představuje dva aspekty jeho teorie spravedlivé války, kterými jsou: „jus ad bellum“ a „jus in bello“. Jus ad bellum se týká morálních kritérií, která určují, kdy je správné válku začít (Walzer zde má na mysli věci, jako

³⁹ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 19.

⁴⁰ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 20.

je spravedlivá příčina, legitimní autorita či poslední možnost). Jus in bello se na druhou stranu týká těch morálních kritérií, která tvrdí, jak je spravedlivé vést válku (tady Walzer má na mysli věci jako diskriminace, proporcionalnost či zákaz zbytečného utrpení).⁴¹

Dalším způsobem, kterým Walzer ospravedlňuje činy státní armády, je ten, že do tohoto všeho přidává princip humanitárního práva. Mezinárodní humanitární právo je stanoveno proto, aby omezilo nadbytečné ztráty na životech. Když se ale podíváme podrobněji, tak zjistíme, že i humanitární právo se dá zneužít, jelikož umožňuje státům používat nadměrné násilí. Asad humanitární právo také kritizuje za pomoci odkazu na Harvardského profesora Davida Kennedyho.⁴² Kennedy v souvislosti válečných činů a humanitárního práva říká, že věci jako kobercové bombardování, obléhání, sebevražedné útoky, terorizování civilních obyvatel nebo jaderné zbraně jsou odsuzovány jako zločin, ale na druhou stranu jsou také obhajovány jako nezbytnost a přiměřenost k ukončení války (jako tomu bylo u Hirošimy a Nagasaki).⁴³ Je tedy evidentní, že humanitární právo je dosti nedostatečné a zavádějící, jelikož nezabraňuje zneužívání násilí ve válce. Na toto Asad dále navazuje a tvrdí, že teroristé často hovoří o tom, co dělají, jazykem nutnosti a lidskosti, podobně jako tomu dělají různé státy.⁴⁴ Asad tedy poukazuje na to, že humanitární právo je nedostatečné a zavádějící, jelikož nezabraňuje zneužívání násilí ve válce.

V této podkapitole jsem se snažil poukázat, že činy, které provádí státní armáda a teroristé, jsou do jisté míry stejné. Respektive činy sice jsou stejné, ale je nutné podotknout, že účel za nimi je rozdílný. Ano, v obou případech jde o formu násilí, ale státní armáda a teroristé mají rozdílné účely a důvody, proč tyto činy konají. Bohužel je tady také nutno podotknout, že humanitární právo, které má regulovat válku a případné ztráty v ní, v určitých případech nepomáhá. Ba naopak se zdá, že umožňuje státům používat jakékoliv formy násilí, pokud si myslí, že jsou nutné a přiměřené k dosažení svých válečných cílů. Příkladem by mohlo být zabíjení civilistů či terorizování obyvatelstva. Tyto činy se mohou podobat těm teroristickým, ale je znovu nutno podotknout, že je také nutno se koukat na účel za těmito činy. Toto je značný rozdíl mezi státní armádou a teroristy.

⁴¹ Walzer, M., *Just and Unjust wars: A Moral argument with historical illustrations*, Basic books, New York 2006, s. 21

⁴² David Kennedy je profesorem práva Manley O. Hudson a ředitelem Institutu pro globální právo a politiku na Harvardské právní škole, kde vyučuje mezinárodní právo, mezinárodní hospodářskou politiku, teorii práva, právo a rozvoj a také evropské právo.

⁴³ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 20-21.

⁴⁴ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 21.

3.2 Válečný terorismus

Jak bylo popsáno, armádní a teroristické činy jsou do jisté míry stejné. Tato podkapitola se bude soustředit více na armádní činy vedené proti civilistům. Bude se zabývat otázkou, proč nejsou o nic lepší než činy teroristické.

Walzer začíná tvrzením o tom, že je značný rozdíl mezi bombardováním německých civilistů za druhé světové války a sebevražedným atentátem. Tvrdí, že sebevražedné atentáty jsou náznakem terorismu a terorismus jako takový je zlý. Jelikož je terorismus zlý, tak bychom ho neměli analyzovat a pochopit, ale morálně odsoudit. Na druhou stranu Walzer tvrdí, že války nejsou v zásadě nemorální a naopak se domnívá, že jsou k prospěchu. Takovéto vymezení války a terorismu jako opačných protikladů nám umožňuje se bavit o válce proti terorismu. Z tohoto můžeme dále vyvodit, že stát má svobodu jednat proti teroristům jakkoliv se mu zachce, jelikož teroristé nedodržují zákon, ať už státní, nebo humanitární.⁴⁵

Z tohoto argumentu vyplývá, jak Asad sám tvrdí, že válka je právně schválený pojem, zatímco zabíjení páchané bojovníky bez jakékoliv licence nikoli.⁴⁶ Walzerovi je zdánlivě jedno, že válka a terorismus jsou obě formy násilí, které jsou legitimovány a delegitimovány dle toho, kdo je páchá a proti komu. Asad tvrdí, že tato dvojí míra je založena na předpokladu, že státy mají právo na sebeobranu a ochranu svých zájmů, zatímco teroristé jsou jen fanatici a zločinci.⁴⁷

Lépe řečeno, Walzer vidí teroristy jako zločince a fanatiky, kdežto vojáci tu jsou jako obránci svých zájmů. Walzer nebere v potaz ten fakt, že i teroristé se snaží bránit své zájmy a nejsou jen pouhými „fanatiky“.

Asad tvrdí, že terorismus není jen otázkou práva, ale také do jisté míry otázkou moci. Terorismus je způsob, jak vyvolat pocit zranitelnosti a beznaděje u obyvatelstva za účelem dosažení politických cílů. Je nutno zde také podotknout, že stejný efekt má i státní násilí, jako tomu například bylo u bombardování německých a japonských měst za druhé světové války. Tyto válečné činy byly považovány za nezbytné pro vítězství nad nespravedlivým nepřítelem. Z tohoto plyne, že můžeme považovat teroristické činy za akty nezbytnosti proti nespravedlivému nepříteli. Asad dále tvrdí, že rozdíl mezi terorismem a státním násilím není dán jen upřímností svědomí teroristy nebo vojenského velitele, ale také hlavně tím, jak jsou

⁴⁵ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 22.

⁴⁶ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 25.

⁴⁷ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 25.

jejich činy interpretovány a legitimovány v diskurzu teroru a spravedlivé války. Asad proto navrhuje, aby se zkoumalo, jak diskurz teroru, a popřípadě jeho chápání, ovlivňuje svět moci. Dále Asad navrhuje, aby se vytvořil alternativní diskurz, který by umožnil kritické a etické posuzování sil.⁴⁸

Válka zde není jen formálně právní kategorie, ale také praktika organizovaného zabíjení, která je motivována politickými a morálními cíli. Asad poukazuje na to, že státní (stejně jako teroristické) násilí vůči civilistům není omezeno na dobu války. Organizované zabíjení se může vyskytovat jak před válkou, tak i po ní, jako tomu bylo například v koloniálních válkách či v bojích za nezávislost. Asad tvrdí, že takovéto násilí je odůvodňováno primární povinností a absolutním právem národního státu na suverenitu. Bohužel je toto právo často popíráno či zpochybňováno jinými státy či nestátními aktéry.⁴⁹ Ohledně tématu organizovaného zabíjení v rámci terorismu Asad říká, že sebevražedný terorismus by se neměl chápat jen jako iracionální a nemorální čin, ale také jako politický problém.⁵⁰ K terorismu a teroristům Asad dále pokračuje a tvrdí, že je to komplexní a kontroverzní fenomén. Tento fenomén je ovlivněn a utvářen historickými, sociálními a politickými kontexty, ve kterých se odehrává. Asad zde poukazuje na to, že diskurz terorismu není jen popisem reality, ale také způsobem, jak ji utvářet a ovlivňovat.⁵¹

Lépe řečeno, terorismus a teroristické útoky, v kontextu organizovaného zabíjení, tu nejsou chápány jako nemorální čin, ale spíše jako čin utvářený historickými, sociálními a politickými kontexty.

Lidem na jednu stranu nevádí, ani je neznepokojují, válečné činy, pokud k lidským škodám, páchaným jejich armádami, dochází v zahraničí. Například jak tomu bylo podobně u invaze spojenců do nacistického Německa za druhé světové války. Spojenečtí civilisté tento akt vítali doma s potleskem. Na druhou stranu teroristické činy vyvolávají znepokojení, protože k nim dochází na domácím území.⁵²

Další činy, které by se daly během války chápat jako teroristické, jsou mučení válečných zajatců. Asad argumentuje, že mučení je důležitou součástí diskurzu jak u terorismu, tak i spravedlivé války. Mučení je tady používáno jako způsob, kterým lze vymezit hranice mezi

⁴⁸ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 26.

⁴⁹ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 26.

⁵⁰ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 26.

⁵¹ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 27.

⁵² Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 29-30.

válkou a terorismem. Asad dále tvrdí, že mučení je nezbytné pro získání informací, které mohou zachránit životy, nebo jako odplata za teroristické činy. Na druhou stranu však Asad také kritizuje tuto logiku, tvrdí o ní, že mučení je forma násilí. Tato forma násilí ničí lidskou důstojnost a integritu. Namísto toho tedy Asad nabízí myšlenku, že mučení je spíše způsobem, jak vyjádřit moc a nenávisť, nežli způsob, jakým lze získat pravdu či spravedlnost. Proto Asad dále říká, že mučení by se spíše mělo chápat nejen jako technika, ale také jako symbolická forma, která odráží a utváří politickou a morální kulturu.⁵³ Mučení by se tedy dalo chápat nejen jako nástroj pro získání informací, ale také jako nehumánní nástroj. Nástroj, který zbavuje lidskosti a důstojnosti, a je jedno, jestli je mučení konáno teroristy nebo armádními vojáky.

Možný důvod, proč k takovýmto nehumánním činům dochází, je sekularismus. Asad tvrdí, že sekulární kategorie je založena na historickém a kulturním kontrastu mezi civilizovanými a necivilizovanými národy. Tato určitá kategorie legitimizuje určitý druh násilí, které je součástí humanitárního diskurzu. Asad v tomto případě používá příklad Gustava Moyniera, zakladatele Červeného kříže. Moynier zde používá termín jako „evangelická morálka“ ve smyslu jeho organizace a jejím úsilí o „zcivilizování“ evropských válek. Jenže jak Asad ukazuje, tato morálka byla založena na předpokladu, že evropští vojáci jsou schopni soucitu a humanitního jednání, zatímco „divoké kmeny“, které praktikují údajně kanibalismus, nikoliv.⁵⁴ Co se tedy Asad snažil vysvětlit je, že sekulární kategorie zde vytváří jakousi hierarchii mezi lidmi a jejich kulturami. Tato kultura a její spojení s hierarchií má údajně ospravedlňovat zásahy do života „necivilizovaných“ lidí a jejich svobody. Asad dále také kritizuje, že moderní pojetí člověka a humanismu (či toho co je humánní) do jisté míry „legitimizuje“ určitý druh násilí, jako je například mučení.

Tento koncept či důvod, jak Asad říká, je založen na předpokladu toho, že válka je legitimní, pokud je vedena v souladu s určitými morálními pravidly. Tyto pravidla tu jsou od toho, aby chránila nevinné civilisty a zamezila nadměrnému utrpení. Tomu bohužel, jak bylo nastíněno výše, není vždy tak. Asad poukazuje na fakt, že tato pravidla jsou v praxi často porušována nebo ignorována. Válka se v poslední době stala technologicky sofistikovanější a asymetrickou, což znamená, že silnější strana může zabít slabší stranu bez jakéhokoliv rizika vlastních ztrát či odpovědnosti. Na toto Asad říká, že je zde vytvořen nespravedlivý vztah mezi válčícími

⁵³ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 31-32.

⁵⁴ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 34.

stranami. Tento nespravedlivý vztah do jisté míry ovlivňuje psychologii a morálku jak vojáků, tak i nevinných civilistů, ať už pozitivně, nebo negativně.⁵⁵

Jedna věc, kterou si ale Asad neuvědomuje, a na kterou naopak poukazuje Walzer, je ta, že vojáci často nejednají dle své vlastní vůle. Walzer k tomuto říká:

„... A muži, kteří jdou do války pod nátlakem nebo ze svědomí, už nemají nad bitvami kontrolu; bitvy už nejsou jejich. Jsou politickými nástroji, poslouchají rozkazy a válečná praxe se utváří na vyšší úrovni.“⁵⁶

Walzer se zde snaží říci, že vojáci jsou (v některých případech) zapojeni do nespravedlivé války, kterou odmítají, nebo do spravedlivé války, kterou považují za povinnost. Walzer tvrdí, že v takovémto případě vojáci nemají morální volbu nebo kontrolu nad svými činy. Jsou zde omezeni podmínkami a cíli války. Dále tvrdí, že vojáci jsou v tomto případě jen politickým nástrojem, který plní rozkazy od svých nadřízených. Toto se samozřejmě netýká jen vojáků státní armády, ale také teroristických vojáků.

Terorismus je tu sice pořád chápán jako nejhorší forma násilí z toho důvodu, že je náhodný, bezohledný či někdy fanatický. Na druhou stranu, válka proti terorismu by měla být prezentována jako humánní, racionální či spravedlivá, a to z toho důvodu, že používá pokročilejší technologie. Tyto technologie jsou schopné cílit na nepřítel a minimalizovat civilní oběti. Bohužel, jak Asad sám říká, tyto technologie nejsou dokonalé, a často způsobují velké škody, a dokonce utrpení na nevinných životech. Problém je tu ale takový, že tyto vojenské technologie odcizují válku a odosobňují člověka. Voják díky těmto technologiím nemusí čelit svému protivníkovi tváří v tvář. Co tohle dělá je, že vojáci si zde neváží lidských životů a ze zabíjení se vytrácí element morálnosti. Nevinní civilisté tu jsou redukováni na statistiky či vedlejší ztráty.⁵⁷

Západní státy používají termín „vedlejší škody“ jako způsob, jak ospravedlnit zabíjení civilistů při bombardování cílů. Tyto cíle mají často za účel vojenskou, ale také i civilní funkci, jako například v případě elektrárny, čističky vod či nemocnice. Asad poukazuje na fakt, že tato praxe je v rozporu s mezinárodním humanitárním právem. Toto právo zakazuje útoky na cíle, které by mohly způsobit nadměrné utrpení na nevinných civilistech. Z tohoto důvodu Asad kritizuje

⁵⁵ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 35.

⁵⁶ Walzer, M., *Just and Unjust wars: A Moral argument with historical illustrations*, Basic books, New York 2006, s. 28-29.

⁵⁷ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 35.

západní morální diskurz, který odsuzuje sebevražedné útoky jako iracionální či barbarské, zatímco vlastní vojenské akce tu jsou ospravedlňovány jako civilizované a racionální.⁵⁸

Walzer předpokládá (za což ho Asad kritizuje), že moderní voják je motivován spravedlivou příčinou a má zájem o minimalizaci obětí, kdežto terorista je motivován fanatismem a má zájem o maximalizaci obětí na nevinných civilistech. Na toto ale Asad namítá, že i moderní vojenské intervence často způsobují masivní utrpení na civilistech. Tato utrpení jsou poté zase ospravedlňována jako „vedlejší škody“. Asad také poukazuje na to, že teroristé nemusí vždy nutně být iracionální nebo fanatičtí. Teroristé také mohou mít politické a náboženské důvody pro konání svých činů.⁵⁹

Problém zde je ten, že Walzer ignoruje historický a kulturní kontext konfliktu. Namísto toho Walzer předpokládá, že všichni lidé sdílejí stejnou morální logiku a hodnoty. Asad na toto argumentuje, že Walzerův předpoklad je založen na představě sekulárního státu, který je neutrální vůči náboženství. Asad proto navrhuje, že bychom měli zkoumat, jak se náboženství a sekularismus formují v různých společnostech a jak ovlivňují politické a etnické rozhodování.⁶⁰

Je tedy očividné, že se zde nejedná o střet civilizací, jak tomu navrhoval Walzer. Naopak se zdá, jak Asad říká, že se jedná o zkreslující způsob jak popsat konflikt mezi západními zeměmi a islámským světem. Asad zde tvrdí, že západ používá liberální diskurz, který ospravedlňuje násilí a krutost vůči nezápadním lidem jako humánní a nezbytné. Na druhou stranu islámský diskurz je tu považován za divoký a necivilizovaný. Asad nakonec říká, že západ ignoruje historické a politické souvislosti, které ovlivňují násilné akce islámských skupin, namísto toho je připisuje náboženské fanatičnosti a nenávisti k modernitě.⁶¹ Jedna věc, kterou tu Asad ale opomíjí je ta, že činy, které vojáci státní armády provádějí, nevychází z toho, že by sami chtěli být krutí. Walzer říká:

„Proto lze morální realitu války shrnout takto: když vojáci bojují svobodně, vybírají si jeden druhého za nepřítele a sami si navrhují své bitvy, jejich válka není zločinem; když bojují nesvobodně, jejich válka není jejich zločinem.“⁶²

⁵⁸ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 36.

⁵⁹ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 36-37.

⁶⁰ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 37.

⁶¹ Asad, T., *On Suicide Bombing*, Columbia University Press, New York 2007, s. 38.

⁶² Walzer, M., *Just and Unjust wars: A Moral argument with historical illustrations*, Basic books, New York 2006, s. 37.

Tímto argumentem se Walzer snaží říci, že je nutné rozlišovat mezi válkou, kterou vojáci bojují svobodně, a válkou, kterou bojují nesvobodně. Válka, kterou vojáci bojují svobodně, je válka, kterou si sami zvolili, jelikož věří, že je spravedlivá nebo potřebná, a kterou si sami organizují, protože respektují morální pravidla války. Na druhou stranu válka, kterou vojáci bojují nesvobodně, je válka, kterou jsou nuceni bojovat, jelikož jsou pod nátlakem či vedením někoho jiného, často tato osoba či velitel porušuje libovolně pravidla války a vojáci zde nedostanou možnost projevit svoje morální zásady. Je nutné podotknout, že toto platí jak pro vojáky státní armády, tak i pro vojáky teroristických stran.

V této podkapitole byla představena myšlenka, že vojenské činy nejsou v podstatě o nic lepší než ty teroristické. V takovém případě by tedy měly být stejně odsuzovány jako ty teroristické; nelze zde uplatnit dvojí metr. Dále bylo ukázáno, že pokud chceme porozumět těmto činům a proč se dějí či proč je teroristé páchají, je nutné na věci hledět z historického, náboženského a kulturního hlediska.

4. Zkoumání a analýza terorismu z pohledu Islámského státu

V této kapitole bude zkoumáno, jak se Islámský stát stal na čas, kdy působil, tak slavným a jaké taktiky používal. Toto bude zkoumáno za pomoci Asadovy metodologie a antropologie.

Islámský stát zde bude předmětem zájmu proto, že díky této organizaci lze nastínit dobrý příklad toho, jak mohou (ale také nemusí) fungovat teroristické organizace a jaké prostředky používají tyto organizace, aby dosáhly svých cílů.

V předchozích kapitolách bylo za pomoci Talala Asada, ukázáno, že teroristické útoky nelze chápat jako akty bezmyšlenkovitého násilí. Proto pro účely porozumění, proč se tyto akty dějí a proč je lidé páchají, je nutné se podívat na daný kontext konfliktu, přesněji například na jejich historický, náboženský, kulturní či politický kontext. Jak nicméně bylo představeno, tyto akty nejsou všechny stejné, mají různé podoby, motivace a cíle.

Dále bylo probíráno to, že ti, jenž údajně mají bojovat za ochranu a dobro obyvatelstva a státu (státní armáda), nejsou o nic lepší nežli jejich nepřátelské teroristické organizace.

Tato kapitola se bude přesněji soustředit na to, co láká lidi k tomu, aby bojovali za teroristické organizace. Dále se bude soustředit na to, jak Islámský stát ovlivňoval své obyvatelstvo a jak si díky tomu podržoval jeho loajalitu. Nakonec nabídne náhled na to, proč Islámský stát jednal tak, jak jednal a jaké byly jeho motivace a cíle.

4.1 Verbování nových členů do Islámského státu

Než se začneme zabývat Islámským státem a jeho nuancemi, je nutné říci, odkud se Islámský stát vzal. Islámský stát by se zde dal chápat jako fenomén, za jehož vznik mohou dva vzájemně propojené procesy. Prvním je rozpad politiky v Sýrii a Iráku. Při jejich zhroucení se Islámskému státu naskytl možnost vtrhnout do těchto států a následně tam expandovat, a to díky druhému procesu, kterým byl radikální vývoj islamismu. Islamismus je termín, který označuje ideologie vycházející z islámu jako základního politického a právního myšlení. Tyto ideologie poté usilují o návrat muslimů ke svým náboženským kořenům. Zde hrál klíčovou roli při formování ideologických základů Islámského státu.⁶³

⁶³ Ondřej Beránek, "Kontextualizace Islámského státu: Sadámův básistický stín v džihádistickém hávu", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 15-30 (zde: 16 - 17)

Jenže tyto dva procesy nebyly tím jediným, co napomohlo k růstu a následnému rozšíření Islámského státu. K tomu, aby se mohl Islámský stát rozšířit a rozrůst, potřebuje stoupence a následovníky. S tímto problémem pomohla idea návratu sekulárního baasismu. Baasismus je proarabská ideologie, která kombinuje nacionalismus se socialismem a v některých případech i s komunismem. Tuto myšlenku přijímají baaské strany, především z arabských zemí, jakými jsou Libanon, Jemen či Sýrie. Tato myšlenka se také vyskytuje v některých afrických zemích, jakými jsou Súdán a Mauritanie. Tento sekulární baasismus byl nadále poháněn islámským fundamentalismem a obavami i problémy tamních sunnitů. Tedy Islámský stát se zde stal jakousi alternativou pro ty, kteří se po pádu Sýrie a Iráku cítili opuštěni a marginalizováni. Pro sunnity, kteří tvořili drtivou většinu obyvatelstva Sýrie a Iráku, byl Islámský stát něco jako zachránce, či nový tvůrce naděje.⁶⁴

Islámský stát nelze chápat jen jako teroristickou organizaci. Je třeba jej chápat spíše jako komplexní entitu, která kombinuje různé aspekty. Na jedné straně je vzbouřenecká organizace, bojující proti vládám a vytvářející vlastní území, na druhé straně je organizace, která svým obyvatelům poskytuje sociální služby.⁶⁵

Islámský stát tedy pro své obyvatelstvo a následovníky nabízí různé sociální služby. Jediné, co Islámský stát po svých občanech požaduje, je neochvějná oddanost, ať už v politické sféře, či při teroristických aktech. Při bližším zkoumání teroristických aktů lze vypozařovat, že pro Islámský stát není žádná taktika vyloučena. V případě, kdy verbují jedince k těmto činům, je možno zjistit, že Islámský stát verbuje a uplatňuje mladé chlapce ve věku 13 až 14 let a ozbrojuje je samopaly.⁶⁶

Na druhé straně tu jsou i zástupci Islámského státu, kteří jsou poháněni náboženskou horlivostí, jako je tomu například v Afghánistánu a Alžírsku. Tito náboženští fanatici si předsevzali za úkol vytvořit společnost, která by byla v souladu s jejich výkladem islámu. Byli poháněni

⁶⁴ Ondřej Beránek, "Kontextualizace Islámského státu: Sadámův básistický stín v džihádistickém hávu", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 15-30 (zde: 16 - 17)

⁶⁵ Ondřej Beránek, "Kontextualizace Islámského státu: Sadámův básistický stín v džihádistickém hávu", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 15-30 (zde: 16 - 17)

⁶⁶ Martin Novák, "Islámský stát a jeho sebevražedná taktika na bojištích v Sýrii, Iráku a v Africe", In: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 32-62 (Zde: 42)

takzvanou touhou po „pravé společnosti“⁶⁷ a právě tato pravá společnost je vedla k násilí, které mělo údajně vyčistit kriminalitu a hřích.⁶⁸

Islámský stát ale nerekrutuje jen náboženské fanatiky či nezletilé chlapce. Islámský stát zde uplatňuje i bývalé vojáky, policisty a zpravodajce z dob režimu Saddáma Husajna. Tito vojáci, policisté a zpravodajci byli pro Islámský stát nesmírně cenní, jelikož měli zkušenosti a dovednosti z předchozích bojů, které mohli předat dalším rekrutům, tím pádem se celková bojeschopnost Islámského státu zvýšila. Důvodem, proč se tito lidé z bývalého režimu přidali na stranu Islámského státu, bylo, že po jeho pádu byli nejen zproštěni jakékoliv viny, ale primárně byli nezaměstnaní a Islámský stát jím nabízel práci, kterou přijali.⁶⁹

Je také nutno zmínit, že ne všichni bojovníci Islámského státu byli motivováni ideologií či náboženským přesvědčením. Někteří bojovníci bojovali jen za finanční odměny.⁷⁰

Dá se tedy tvrdit, že Islámský stát má různorodé složení a motivace k boji a odporu.

4.2 Válečná ekonomika

Je bez debat, že takový druh odporu musí něco stát, proto se tato podkapitola bude zabývat válečnou ekonomikou a tím, jak Islámský stát zásobuje a financuje své teroristické útoky. K porozumění tomu, jak Islámský stát řídí a manipuluje svou ekonomiku, je ale nejprve třeba říci, jak se Islámský stát k této ekonomice dostal.

V období od roku 2006 až do roku 2010 bylo území Mezopotámie⁷¹ postiženo dlouhodobým suchem. Tento přírodní jev měl na ekosystém v dané oblasti devastující dopad. Díky těmto ekologickým změnám se v letech 2008 a 2009 objevila migrační vlna, ve které stovky tisíc lidí byly nuceny opustit své domovy a přestěhovat se na západ, primárně do velkých syrských měst, jako například do libanonského Bejrútu či do okolí města Dar'a. Na jaře roku 2011 se město Dar'a stalo ohniskem syrské intifády.⁷² Díky suchu a migračním vlnám se ekonomické

⁶⁷ Společnost, která se odvolává a rigorózně dodržuje právo šaría.

⁶⁸ Martin Novák, "Islámský stát a jeho sebevražedná taktika na bojištích v Sýrii, Iráku a v Africe", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 32-62 (Zde: 51)

⁶⁹ Martin Novák, "Islámský stát a jeho sebevražedná taktika na bojištích v Sýrii, Iráku a v Africe", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 32-62 (Zde: 43)

⁷⁰ Martin Novák, "Islámský stát a jeho sebevražedná taktika na bojištích v Sýrii, Iráku a v Africe", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 32-62 (Zde: 52)

⁷¹ Region zahrnující současný Irák, severovýchodní Sýrii, jihovýchodní Turecko a jihozápadní Írán.

⁷² Termín intifáda odkazuje na syrskou občanskou válku, která se následně rozrostla do rozsáhlého konfliktu.

podmínky v Sýrii zhoršily. Díky intifádě toto prostředí nestability a chaosu poskytlo Islámskému státu možnost k rozšíření svého vlivu. Islámský stát zde využil těchto podmínek k získání kontroly nad určitými oblastmi v Sýrii a Iráku.⁷³

Doby sucha a migrace nejsou ale jedinými faktory vedoucími k nestabilitě ekonomiky. Jedním z dalších případů je například dlouhodobě nezodpovědná správa vodních zdrojů. Takováto správa, která bývá často neudržitelná a škodlivá pro životní prostředí, zahrnuje praktiky využívající nadměrných vodních zdrojů, nedostatečnou údržbu infrastruktury pro vodní zdroje a nedostatečnou regulaci vodních zdrojů. Dalším případem, který by mohl vést k nestabilitě ekonomiky, je například ekonomická reforma, která následně vede ke snížení nebo zrušení státních dotací na naftu a hnojiva ve jménu liberalizované ekonomiky. Tato dotace tedy následně může vést k procesu liberalizované ekonomiky, což následně znamená snížení státního zásahu do ekonomiky a jeho podpory ve volném trhu. Tyto dva případy - nezodpovědná správa vodních zdrojů a odbourávání dotací - jsou úzce spojeny, i když si jsou v protikladu. Nezodpovědná správa vodních zdrojů může vést k environmentálním problémům, zatímco odbourání dotací může zvýšit náklady na zemědělskou produkci a způsobit ekonomické potíže pro zemědělce. Oba tyto faktory následně mohou přispět k sociální nestabilitě a konfliktům v regionu.⁷⁴

Masivní migrace, doby sucha, odbourání dotací a špatná správa vodních zdrojů, tyto všechny případy vytvořily podmínky pro pozdější vznik plně deregulované „tržně-válečné ekonomiky“⁷⁵. Tento typ ekonomiky se v oblastech Sýrie objevil teprve po roce 2012.⁷⁶

Díky této válečné ekonomice se většině lidem nedostává životních potřeb, což nutí tamní obyvatele, převážně mladé muže z chudých čtvrtí, k tomu, aby hledali svou obživu jinde, například v různých ozbrojených skupinách. Tyto ozbrojené skupiny poté spolu soupeří o kontrolu dalších mikroúzemí v Sýrii. Všechny tyto ozbrojené skupiny poté dále přispívají

⁷³ Jan Čuřík, "Ekonomika Islámského státu a syrský konflikt: *Válka jako ekonomická liberalizace jinými prostředky*", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký Východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 63-84 (zde: 72-73)

⁷⁴ Jan Čuřík, "Ekonomika Islámského státu a syrský konflikt: *Válka jako ekonomická liberalizace jinými prostředky*", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký Východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 63-84 (zde: 73)

⁷⁵ Ekonomický systém, který vznikl v důsledku války. Je primárně charakterizován minimální regulací ze strany státu.

⁷⁶ Jan Čuřík, "Ekonomika Islámského státu a syrský konflikt: *Válka jako ekonomická liberalizace jinými prostředky*", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký Východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 63-84 (zde: 73)

k aktivnímu fungování syrské válečné ekonomiky. Jedním z hlavních faktorů v této válečné ekonomice je kontrola checkpointů. Tyto ozbrojené strany poté ustanovují různé checkpointy na několika důležitých místech. Jedním z těchto míst jsou například strategicky důležité cesty a silnice. Dalším takovým příkladem jsou přístupy do měst či čtvrtí, které jsou zrovna obléhány. Jako posledním příkladem jsou checkpointy stanovené na hraničních přechodech, na kterých se převládá zboží každodenní potřeby a první pomoci. Toto je zmíněno z důvodu, že kontrola těchto checkpointů generuje pro ozbrojené skupiny, či ty skupiny, které tyto checkpointy kontrolují, finanční zisk. Právě díky těmto finančním ziskům jsou tyto skupiny schopny pokračovat ve svém boji a v kontrole nad určitým územím, které dobyjí.⁷⁷

4.3 Manipulace obyvatelstva Islámským státem

K zajištění loajality svého obyvatelstva Islámský stát vytváří určitou „iluzi“. Jakmile Islámský stát zabere část území, tak se snaží o získání podpory tamního obyvatelstva. To provádí tak, že opravuje silnice a zajišťuje funkční infrastrukturu a dělá cokoli, co bude mít pozitivní dopad na každodenní život obyvatel. Teprve když se konsolidovala moc Islámského státu, začala se projevovat jeho autoritativní povaha. Zavedl přísná pravidla jako například zákaz kouření, pravidelné modlitby či zahalování a omezení pro ženy. Tato pravidla odrážela ideologii Islámského státu a také jeho snahu o kontrolu nad každým aspektem lidského života. Důležité je zmínit, že velké množství obyvatel, které ovládal Islámský stát, vítalo jeho příchod. Pro tyto obyvatele měst znamenal příchod Islámského státu nastolení alespoň nějakého řádu, na rozdíl od toho předchozího, který byl ovládán zkorumpovaným a násilným systémem.⁷⁸

Jako další způsob manipulace svého obyvatelstva Islámský stát používá propagandu.⁷⁹ Prostřednictvím propagandy zde Islámský stát využíval princip reciprocity, tedy že Islámský stát nejen žádá od svého obyvatelstva, ale také, že mu naopak i něco nabízí (jak bylo zmiňováno výše). Toto má za účel vytvořit dojem, že Islámský stát je ochoten splnit něco pro své obyvatele,

⁷⁷ Jan Čuřík, "Ekonomika Islámského státu a syrský konflikt: *Válka jako ekonomická liberalizace jinými prostředky*", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký Východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 63-84 (zde: 74)

⁷⁸ Ondřej Beránek, "Kontextualizace Islámského státu: Sadámův básistický stín v džihádistickém hávu", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 15-30 (zde: 25)

⁷⁹ Ve snaze ovlivnit pozitivně své obyvatelstvo a ostatní lidi v západních zemích či jinde, zde Islámský stát využíval propagandu. Touto propagandou mohly být příspěvky na sociálních sítích jako například Twitter či Facebook. Další metodou mohly být články v časopisu (propagandistický časopis Dabiq) či použití rozhlasů. Další formou propagandy jsou dokonce propagandistické filmy vytvářeny Islámským státem.

což nadále může vést k větší loajalitě. Dalším způsobem propagandy jsou časté reportáže a zprávy, díky kterým se obyvatelstvo dovídá o osudech lidí, kteří toho pro prospěch Islámského státu vykonali dost. Tímto se snaží vyvolat pocit sounáležitosti a jednoty. Čeho se tímto Islámský stát snaží docílit je to, že zdůrazňuje oddanost a lidské rysy svých stoupců a následovníků. Toto má dále za efekt, že vyvolává u obyvatel sympatii a následně vytváří potenciální rekruty pro svou organizaci a své následné operace.⁸⁰ Celkově jsou tyto techniky používány proto, aby vytvořily iluzi dokonalosti a díky tomu získaly další podporu.

4.4 Cíle teroristického jednání ze strany Islámského státu

Jakého konečného cíle se snaží dosáhnout Islámský stát? Teroristé, kteří jsou příznivci radikálního islamismu, mají specifické cíle a strategie. Jedním z takovýchto cílů je například pokus o roztržnění respektu vůči západním zemím. Tohoto cíle se snaží docílit výše zmiňovanou propagandou, jakou je například šíření negativních informací či kritika jejich politiky. Dalším způsobem, kterým se Islámský stát snaží rozvrátit respekt vůči ostatním zemím, jsou teroristické útoky. Tyto teroristické akty (útoky a propaganda) mají za úkol nejen nabourat důvěru vůči západním zemím, ale primárně dodat odvalu muslimům. Bojovníci ISIS tedy zde vyzývají muslimy k akci, aby se postavili proti západu a bránili tak svoji víru. Tuto odvalu jim dodává ten fakt, že i malá skupina jedinců je schopna vyvolat a ovlivnit velké události (jako tomu bylo například 11. září 2001).⁸¹

To je jeden z možných cílů Islámského státu. Na druhé straně je tu ale jiný, mnohem větší cíl Islámského státu, a tím je ustanovení chalífátu. Islámský stát je hnutí, které je státotvorné, a které se usiluje o prosazení božího zákona (šarí'a) ve svém státu. Těchto cílů se snaží dosáhnout pomocí militantních metod. Islámský stát si tedy předsevzal za cíl vytvořit jednotný chalífát⁸², který by spojil všechny muslimy pod jednotným vedením. Islámský stát nadále

⁸⁰ Attila Kovács, "Mezi brutalitou a patosem: Analýza mediální propagandy Islámského státu", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 138 - 175 (zde: 169 - 170)

⁸¹ Ondřej Beránek, "Kontextualizace Islámského státu: Sadámův básistický stín v džihádistickém hávu", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 15-30 (zde: 25)

⁸² Chalífát je forma nástupnictví, který započal po smrti proroka Muhammada v r. 632. Chalífou se, na starý arabský způsob, stal ten, jemuž byl vzdán hold nataženou rukou (baj'a). Později tato forma dostala dynastickou podobu.

přijímá chalífát jako jedinou správnou formu vůdcovství; ostatní formy vedení států odmítá uznat.⁸³

Je ale nesmírně důležité poukázat na skutečnost, že Islámský stát ve svém náboženském zdůvodnění svých činů a ideologii vychází jen z velmi selektivního čtení náboženských textů. Toto tedy znamená, že interpretace náboženských textů a islámských učení je cíleně zkreslená a soustředí se jen na vybrané pasáže, které podporují jejich ideologii. Islámský stát tímto tedy manipuluje s náboženskými texty tak, aby ospravedlňoval a podporoval své radikální a násilné činy.⁸⁴

⁸³ Pavel Ťupek, "Ideologie Islámského státu: Saláfitská rétorika, chalífát a cizinci" in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 85-100 (zde: 85)

⁸⁴ Ondřej Beránek, "Kontextualizace Islámského státu: Sadámův básistický stín v džihádistickém hávu", in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha: Academia, 2016, s. 15-30 (zde: 28)

Závěr

Na samotný závěr práce se hodí shrnout, co bylo zjištěno o terorismu a teroristech. Talal Asad teroristy (či fanatiky) představuje v několika podáních. Jedním z nich, na které poukazuje, ale o němž tvrdí, že je absurdní je, že to jsou lidé, kteří bojují a odmítají modernitu. Dále jsou dle Asada tito teroristé bojovníci, kteří bojují za různé cíle a přesvědčení. Tito bojovníci jsou poté dále poháněni k boji kvůli několika důvodům, například kvůli politické a sociální nespravedlnosti, sociálnímu útlaku či nějaké sociální frustraci. Samozřejmě k teroristickým útokům nevede jen politika. Na druhé straně se tu může dokonce vyskytovat faktor ideologický či náboženský, kde útoky mají nějaký větší význam pro člověka a kde si myslí, že je součástí nějakého většího boje.

V případě Islámského státu bylo zjištěno nejen, jak operují teroristické organizace, ale také jaké jsou jejich možné motivace a cíle. S Asadovou pomocí bylo zjištěno, že chceme-li plně porozumět nějaké teroristické organizaci a jejímu jednání, je nutno brát v potaz její kulturní, sociální a ekonomické okolnosti v její politické sféře. Dále bylo zjištěno, že politické násilí často souvisí s touhou po ovládnutí a udržení moci. Proto teroristické organizace a státy využívají násilí k dosažení svých cílů. Nakonec Asad pomohl odkrýt, že teroristé a teroristické organizace mohou vnímat politické útoky jako symbolické akty. Používají je proto, aby často vyjádřili své postoje či si tím získali pozornost, nebo si tím dokonce posílili svou identitu.

Jednou z hlavních otázek této bakalářské práce bylo identifikovat důvody toho, proč se lidé stávají teroristy. Na základě obou analýz - Asada i Islámského státu - bylo dosaženo závěru, že motivace teroristů je různorodá. Je proto velice důležité zkoumat sociální, politické a ekonomické faktory, které mohou hrát roli v radikalizaci jednotlivců.

Použitá literatura

1. Asad, T. Formations of the Secular: Christianity, Islam, Modernity. Stanford University press 2003.
2. Asad, T. Genealogies of Religion: Discipline and Reasons of Power in Christianity and Islam. John Hopkins University Press, 1993.
3. Asad, T. On Suicide Bombing. New York: Cambridge University Press, 2007.
4. Asad, T. Secular Translations: Nation-State, Modern self and calculative reason. Columbia university press 2018.
5. Asad, T., *The Idea of an Anthropology of Islam*, Georgetown University, Washington D. C. 1986.
6. Attila Kovács, „Mezi brutalitou a patosem: Analýza mediální propagandy Islámského státu.“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostránský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 138-175
7. Beránek, „Ideologie Islámského státu, saudští režimní duchovní a případ ikonoklastu.“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostránský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 180-197
8. Beránek, O. Ostránský, B. *Islámský stát: Blízký Východ na konci časů*. Orient., sv. 29. Praha: Academia, 2016.
9. Bronislav Ostránský, „Na konci dějin: Islámský stát a apokalyptická rétorika.“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostránský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 101-136
10. Holm, N. G. *Úvod do psychologie náboženství*. Praha, 1998.
11. Hood, R. W. *The Psychology of Religious Fundamentalism*. The Guilford Press 2005.
12. Jan Čuřík, „Ekonomika Islámského státu a syrský konflikt: Válka jako ekonomická liberalizace jinými prostředky.“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostránský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 63-84
13. Martin Novák, „Islámský stát a jeho sebevražedná taktika na bojištích v Sýrii, Iráku a v Africe.“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostránský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 32-62

14. Miroslav Melčák, „Islámský stát a likvidace architektonického dědictví: Příklad Mosulu.“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 199-214
15. Murawiec, L. *The Mind of Jihad*. Cambridge University Press 2008.
16. Ondřej Beránek, „Kontextualizace Islámského státu: Sadámův básistický stín v džihádistickém hávu.“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 15-30
17. Ondřej Ditrych, „Zahraniční bojovníci v řadách Islámského státu: Nová internacionála?“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 216-243
18. Pavel Ťupek, „Ideologie Islámského státu: Saláfitská rétorika, chalífát a cizinci.“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 85-100
19. Říčan, P. *Psychologie náboženství*. Praha, 2002.
20. Stříženeč, M. *Súčasná psychológia náboženství*. Bratislava, 2001.
21. Walzer, M., *Just and Unjust wars: A Moral argument with historical illustrations*, Basic books, New York 2006.
22. Zuzana Kováčiková, „Z Ruska do „Chalífátu“: Problematika severokavkazských džihádistů v Islámském státě“, in: Ondřej Beránek - Bronislav Ostřanský (eds.), *Islámský stát: Blízký východ na konci časů*, Praha Academia, 2016, s. 246-277
23. Firedland, N., Merari, A., „The psychological impact of terrorism: A double-edged sword“, *political psychology* 6, 1985, č. 4, Dostupné z: JSTOR, <http://www.jstor.org/stable/3791018>
24. Merari, A., „Terrorism as strategy of insurgency“, *Terrorism and political violence* 5, 1993, č. 4, Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09546559308427227>
25. Watson, J. „Modernizing Middle Eastern Studies, Historicizing Religion, Particularizing Human Rights: An Interview With Talal Asad“, *The Minnesota Review* [Online, cit. 2011]. Dostupné z: <https://read.dukeupress.edu/theminnesotareview/article/2011/77/87/67732/Modernizing-Middle-Eastern-Studies-Historicizing>